

भारतीय 4 दर्शनों के अनुसार सृष्टिक्रम

केवल वेदान्त में निर्गुणनिराकार ब्रह्म सर्वाधिष्ठान होने से सृष्टि से परे है। अतः अ से ह में नहीं दर्शाया गया है।
अ से अः तक कारण और सूक्ष्म शरीरों की सृष्टि है। क से ह तक स्थूल सृष्टि और मोक्ष विद्या है।

	वेदान्त	शैव	सांख्य	योग
अ	सगुणनिराकारब्रह्मन् = ईश्वरः	अनुत्तर(साम्बशिवः)	पुरुषः	ईश्वरः
आ	सगुणसाकारब्रह्मन्=हिरण्यगर्भः	आनन्दरूपशिवः	पुरुषस्यानन्दरूपता	प्रकृतिविशिष्ट ईश्वरः
इ	हिरण्यगर्भस्य कामशक्तिः	इच्छायुक्तशिवः	प्रकृतेः साम्यावस्था	प्रकृतेः साम्यावस्था
ई	अकारस्य शक्ति लक्ष्म्यादिः	ईशानः = ईश्वरः	प्रकृतेः विषमावस्था	प्रकृतेः विषमावस्था
उ	संकल्पयुक्त ईश्वरः	औत्सुक्ययुक्त ईश्वरः	सत्त्वयुक्तप्रकृतिः	सत्त्वयुक्तप्रकृतिः
ऊ	विषयज्ञानयुक्तेश्वरः	ज्ञेयज्ञानयुक्तेश्वरः	सत्त्वरजोयुक्तप्रकृतिः	सत्त्वरजोयुक्तप्रकृतिः
ऋ	विषयोन्मुखेश्वरः	षण्डः = ज्ञेयोन्मुखता	रजोयुक्तप्रकृतिः	रजोयुक्तप्रकृतिः
ॠ	विषयसिद्धेः प्रयत्नयुक्तेश्वरः	स्थिरत्वं = तदर्थप्रयत्नः	रजस्तमोयुक्तप्रकृतिः	रजस्तमोयुक्तप्रकृतिः
लृ	विषयसिद्धिः	षण्डः = विषयानुभवः	तमोयुक्तप्रकृतिः	तमोयुक्तप्रकृतिः
लृ	विषयभोगज्ञान	प्रकाशः = तद्भोगज्ञानं	तमस्सत्त्वयुक्तप्रकृतिः	तमस्सत्त्वयुक्तप्रकृतिः
ए	विषयभोगेच्छा	क्रिया = तद्भोगेच्छा	तमोरजोयुक्तप्रकृतिः	तमोरजोयुक्तप्रकृतिः
ऐ	विषयभोगानुकूलप्रयत्न	ऊनता=तद्भोगार्थप्रयत्नं	सत्त्वतमोयुक्तप्रकृतिः	सत्त्वतमोयुक्तप्रकृतिः
ओ	विषयभोगे प्रवृत्तिः	क्रिया = तद्भोगार्थप्रवृत्ति	रजस्सत्त्वयुक्तप्रकृतिः	रजस्सत्त्वयुक्तप्रकृतिः
औ	विषयसंस्कारः	ऊनता = तद्भोगसंस्कारः	प्रकृतौ विषयसंस्कारः	प्रकृतौ विषयसंस्कारः
अं	सर्वविषयज्ञानम्	वेदनम् = तदनुभूतज्ञानं	प्रकृतिः सर्वज्ञा	प्रकृतिः सर्वज्ञा
अः	सर्वस्वत्यागः (वैराग्यम्)	विसर्जनम् = तत्यागः	प्रकृतौ वैराग्यम्	प्रकृतौ वैराग्यम्
च	आकाशतन्मात्रा	आकाशतन्मात्रा	आकाशतन्मात्रा	आकाशतन्मात्रा
छ	वायुतन्मात्रा	वायुतन्मात्रा	वायुतन्मात्रा	वायुतन्मात्रा
ज	तेजस्तन्मात्रा	तेजस्तन्मात्रा	तेजस्तन्मात्रा	तेजस्तन्मात्रा
झ	जलतन्मात्रा	जलतन्मात्रा	जलतन्मात्रा	जलतन्मात्रा
ञ	पृथिवीतन्मात्रा	पृथिवीतन्मात्रा	पृथिवीतन्मात्रा	पृथिवीतन्मात्रा
प	अविद्या (जीवोपाधि)	प्रकृतिः	प्रकृतिः (स्थूल)	प्रकृतिः (स्थूल)
फ	जीवाः	पुरुषाः	बद्धपुरुषाः	बद्धपुरुषाः
ब	बुद्धिः	बुद्धिः	बुद्धिः	बुद्धिः
भ	अहंकारः	अहंकारः	अहंकारः	अहंकारः
म	मनः	मनः	मनः	मनः
त	श्रोत्रेन्द्रिय	श्रोत्रेन्द्रिय	श्रोत्रेन्द्रिय	श्रोत्रेन्द्रिय

थ	त्वगिन्द्रिय	त्वगिन्द्रिय	त्वगिन्द्रिय	त्वगिन्द्रिय
द	चक्षुरिन्द्रिय	चक्षुरिन्द्रिय	चक्षुरिन्द्रिय	चक्षुरिन्द्रिय
,ध	रसनेन्द्रिय	रसनेन्द्रिय	रसनेन्द्रिय	रसनेन्द्रिय
न	घ्राणेन्द्रिय	घ्राणेन्द्रिय	घ्राणेन्द्रिय	घ्राणेन्द्रिय
ट	वागिन्द्रिय	वागिन्द्रिय	वागिन्द्रिय	वागिन्द्रिय
ठ	पाणीन्द्रिय	पाणीन्द्रिय	पाणीन्द्रिय	पाणीन्द्रिय
ड	पादेन्द्रिय	पादेन्द्रिय	पादेन्द्रिय	पादेन्द्रिय
ढ	उपस्थेन्द्रिय	उपस्थेन्द्रिय	उपस्थेन्द्रिय	उपस्थेन्द्रिय
ण	पायु इन्द्रिय	पायु इन्द्रिय	पायु इन्द्रिय	पायु इन्द्रिय
क	आकाश (पंचीकृतभूत स्थूल)	आकाश (स्थूलभूत)	आकाश (स्थूलभूत)	आकाश (स्थूलभूत)
ख	वायु (पंचीकृतभूत स्थूल)	वायु (स्थूलभूत)	वायु (स्थूलभूत)	वायु (स्थूलभूत)
ग	अग्नि (पंचीकृतभूत स्थूल)	अग्नि (स्थूलभूत)	अग्नि (स्थूलभूत)	अग्नि (स्थूलभूत)
घ	जल (पंचीकृतभूत स्थूल)	जल (स्थूलभूत)	जल (स्थूलभूत)	जल (स्थूलभूत)
ङ	पृथिवी (पंचीकृतभूत स्थूल)	पृथिवी (स्थूलभूत)	पृथिवी (स्थूलभूत)	पृथिवी (स्थूलभूत)
च	माया	माया कला च	अविवेकख्यातिः	अविवेकख्यातिः
व	विद्या (सकल)	विद्या (सामान्य)	विद्या (सामान्य)	विद्या (सामान्य)
र	रागादिः	राग (द्वेषश्च)	राग (द्वेषश्च)	राग (द्वेषश्च)
ल	कालः	नियति	नियति	नियति
श	शिवः (पार्वती सहित)	शिवः	तमोगुणकार्याणि	तमोगुणकार्याणि
ष	विष्णुः (लक्ष्मी सहित)	सदाशिवः	रजोगुणकार्याणि	रजोगुणकार्याणि
स	ब्रह्म (सरस्वती सहित)	ईश्वरः	सत्त्वगुणकार्याणि	सत्त्वगुणकार्याणि
ह	ब्रह्मज्ञानम्	शुद्धविद्या	विवेकख्यातिः	विवेकख्यातिः